

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

Sociální kuratela v souvislosti s kriminalitou dětí a mládeže

Bakalářská práce

Autor: Andrea Kulšteinová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou
práci v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová Ph.D.
Oponent práce: Mgr. et Mgr. Kateřina Krupková

Zadání bakalářské práce

Autor:	Andrea Kulšteinová
Studium:	P19P0239
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Název bakalářské práce:	Sociální kurátela v souvislosti s kriminalitou dětí a mládeže
Název bakalářské práce AJ:	Social curatorship in contexts with criminality children and young people

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na kriminalitu dětí a mládeže v přímé souvislosti s činností kurátora pro mládež.

Práce seznamuje se zákony, které řeší problematiku kriminality mládeže v přímé souvislosti s prací kurátora pro mládež. Zákony jsou prezentovány v návaznosti na nařízení, sledování a ukončení ústavní výchovy, na což navazuje i empirický výzkum v zařízení pro výkon ústavní výchovy.

V další části seznamuje s pracovní náplní kurátora pro mládež a její aplikaci v praxi. Vysvětluje, jaká je úloha kurátora v trestním řízení proti nezletilým a mladistvým.

Dále vymezuje pojem ohrožené dítě, vymezuje úlohu kurátora v rámci nařízení, sledování a ukončení ústavní výchovy. Také vymezuje současný rozvoj trestné činnosti nezletilých dětí, hlavní trendy v problematice výchovných problémů nezletilých.

Empirický výzkum je prováděn v zařízení pro výkon ústavní výchovy, je použita metoda rozhovoru. Je zaměřen na práci s dětmi, které mají nařízenou ústavní výchovu, v přímé souvislosti s výchovnými problémy a trestnou činností, a jsou sledovány kurátorem pro mládež.

Trestní zákon číslo 40/2009 Sb.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže číslo 218/2003 Sb.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí číslo 359/1999 Sb.

Metodická příručka pro kurátora pro děti a mládež

Zákon o ústavní a ochranné výchově číslo 109/2002 Sb.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Mgr. Kateřina Krupková

Datum zadání závěrečné práce: 13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce Mgr. Gabriely Caltové Hepnarové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 4. 2022

Andrea Kulšteinová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní Mgr. Gabriele Caltové Hepnarové, Ph.D. za mnoho cenných rad během vypracování této bakalářské práce. Dále bych také chtěla poděkovat všem, kteří mi během vypracování byli nápomocni.

Anotace

KULŠTEINOVÁ, Andrea. *Sociální kuratela v souvislosti s kriminalitou dětí a mládež*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 50 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce „Sociální kuratela v souvislosti s kriminalitou dětí a mládeže“ se zaměřuje na kriminalitu dětí a mladistvých v návaznosti na práci kurátora pro děti a mládež. Cílem této práce je zanalyzovat, jak probíhá řešení trestné činnosti u dětí a mladistvých. Teoretická část se převážně opírá o zákony. Práce popisuje agendu kurátora i samotný orgán sociálně-právní ochrany dětí a mládeže. V práci jsou popsány instituce, které spolupracují s kurátorem, převážně s dětmi a mladistvými. Práce se zabývá i samotnou kriminalitou dětí a mládeže. Dále se zabývá řešením trestné činnosti u dětí a mladistvých. Empirická část je věnována procesu řešení kriminality. Závěr práce je věnován shrnutí dané problematiky.

Klíčová slova: kurátor pro děti a mládež, kriminalita, sociálně právní ochrana dětí, děti, mládež, prevence

Annotation

KULŠTEINOVÁ, Andrea. Social curathorship in context with criminality children and young people. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 50. s. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis „Social curathorship in context with criminality children and young people“ focuses on the criminality of children and adolescents following the work of a curator for children and young people. The aim of this work is to analyse how crime is tackled in children and adolescents. The theoretical part relies largely on laws. The work describes the curator's agenda, as well as the social-legal protection body for children and young people itself. The work describes institutions working with a curator, mainly with children and adolescents. The work also deals with child and youth crime itself. I am also involved in solving crime in children and adolescents. The empirical part deals with the process of solving crime. The conclusion of the work is devoted to summarizing the issue.

Keywords: curator for children and youth, criminality, social and legal protection of children, children, youth, prevention

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: .....

Podpis studenta: .....

Obsah

Úvod	9
1 OSPOD a péče o rizikové děti a mládež	11
2 Kurátor pro děti a mládež a proces řešení kriminality dětí a mládeže	13
3 Instituce a jejich role při práci s rizikovými dětmi a mládeží.....	17
3.1 Probační a mediační služba.....	17
3.2 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	19
4 Kriminalita.....	23
4.1 Současná kriminalita dětí a mládeže.....	25
4.2 Prevence kriminality dětí a mladistvých.....	26
5 Výzkumné šetření	28
5.1 Plán výzkumného šetření	28
5.2 Realizace výzkumného šetření	31
5.3 Analýza a interpretace dat.....	33
5.4 Závěr výzkumného šetření	37
Závěr	40
Seznam literatury.....	42

Úvod

V současnosti je kriminalita dětí a mládeže velmi diskutované téma, na které je potřeba pohlížet z více úhlů. Tímto tématem se zabývá mnoho odborníků, což s sebou samozřejmě nese i různé způsoby interpretace a navrhovaných východisek. Kriminalita se pojí s lidskou společností odnepaměti, v průběhu let však dochází k jejím změnám v souvislosti s tím, jak se mění právě společnost. Proto je velice důležitá prevence vzniku rizikového chování u dětí a mládeže.

Předložená bakalářská práce se zabývá tématem sociální kurately v souvislosti s kriminalitou dětí a mládeže. Cílem této práce je zanalyzovat proces řešení kriminality dětí a mládeže kurátorem pro děti a mládež.

Motivem pro volbu tématu práce je můj zájem o samotnou profesi kurátora pro děti a mládež (dále jen „kurátor“), která mne vždy velice přitahovala. Práce kurátora je velice složitá, neboť je z velké části založena na znalosti příslušné legislativy, která se poměrně často mění a prochází dílčími úpravami, tudíž musí kurátor být znalý práva a orientovat se v zákonech, vyhláškách a dalších právních dokumentech, které jsou pro tuto problematiku potřebné. Kriminalita mládeže je v současné době velice probírané téma, zejména proto, že kriminalita u dětí v posledních letech velice roste; celkově je evidováno více případů než v minulosti.

Pro empirický výzkum byla zvolena kvalitativní strategie sběru dat, konkrétně metoda rozhovoru. Jedná se o rozhovor s kurátory pro děti a mládež, přičemž jedním z cílů výzkumu je získat informace o tom, jak kurátoři pomáhají dětem a mladistvým, kteří páchají trestnou činností.

Bakalářská práce ve své první části seznamuje čtenáře s náplní práce kurátora v návaznosti na legislativu spojenou s touto problematikou. Dále je analyzován institut sociální kurately, jenž spadá pod úřady obcí s rozšířenou působností. Do této agendy se řadí kurátor pro děti a mládež, kapitola je věnována též aplikaci profese kurátora v praxi. Vysvětluje, jaká je úloha kurátora v trestním řízení proti nezletilým a mladistvým a popisuje instituce spolupracující s kurátorem. Předmětná kapitola se významně opírá o publikaci MPSV, která je metodickou příručku pro kurátory pro děti a mládež.

Druhá část bakalářské práce je věnována institucím, které spolupracují s kurátorem. Jednotlivé instituce jsou pak blíže popsány.

Třetí část práce se zabývá tématem samotné kriminality. Analyzuje různé druhy kriminality a její formy. Popisuje trestní řízení a přibližuje, jak takové řízení probíhá. V neposlední řadě se též zabývá kriminalitou v současnosti a dnešními trendy v kriminalitě dětí a mladistvých. Dále je zde nastíněna prevence kriminality, která je velice důležitá pro předcházení vzniku rizikového chování.

Problematice kurately se mnoho autorů nevěnuje, stěžejními podklady pro tvorbu této práce byly příslušná legislativa a studium různých metodických doporučení. Téma obecné kriminality je velice rozsáhlé, a proto se mu věnuje větší počet autorů, např. docent Matoušek nebo doktorka Firstová, kteří se zabývají převážně kriminalitou mladistvých, dále také doktor Martínek.

1 OSPOD a péče o rizikové děti a mládež

Sociálně právní ochrana dětí je ošetřena zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Pravomoci kurátora jsou vymezeny zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, zákonem č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, a též zákonem č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

Při definici sociálně-právní ochrany dětí je důležité zmínit pojem ohrožené dítě. Matoušek (2016) definuje ohrožené dítě jako „*dítě, jehož základní potřeby nejsou naplněny nebo je ohrožené jejich naplňování.*“ (Matoušek, 2016). Jde o dítě, se kterým je nevhodně zacházeno, vyrůstá v deprimujícím prostředí, např. v sociálně vyloučené lokalitě, o dítě, které nevrůstá ve vlastní rodině, případně se jedná o dítě s poruchami chování. Deprivace je stav, kdy dítě nemůže náležitě uspokojovat své potřeby. S pojmem ohrožené dítě souvisí také pojem ohrožená rodina. Jde o rodinu, kde převládá více problémů v různých oblastech, odborně se tato rodina může nazývat dysfunkční. Vývoj jedince vyrůstajícího v dysfunkční rodině je značně ohrožen. V těchto rodinách často dochází i ke zneužívání, zanedbávání a týrání dítěte, jehož následkem je tzv. syndrom CAN. Jedná se tedy o nevhodné jednání vůči dítěti, je narušen jeho vývoj, dítě může být také traumatizováno, pokud je např. svědkem hádek či násilí mezi rodiči.

Rodina má v péči o dítě nezastupitelnou roli. Pro případy, kdy však rodina svoji roli řádně neplní, zřizuje stát Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), který má za úkol zajistit příznivý vývoj znevýhodněného dítěte a zabezpečit jeho řádnou výchovu, a to včetně správy jeho majetku a jmění. Pracovníci OSPOD mají za úkol zajistit dítěti náhradní rodinné prostředí, pokud nemůže být dítě trvale nebo dočasně vychováváno ve své rodině. Ve chvíli, kdy je zájem dítěte ohrožen, může soud rozhodnout o tzv. předběžném opatření, jehož cílem je zajistit péči o dítě. Toto opatření má platnost po dobu jednoho měsíce a může být prodlouženo vždy jen o měsíc, přičemž celková délka trvání nesmí přesáhnout šest měsíců; do té doby by soud měl rozhodnout pravomocně, jak se situace dítěte bude řešit dál. (Matoušek, 2016)

Hlavní úkolem sociálně-právní ochrany dětí je hájit zájem a blaho dítěte. Pojem nejlepší zájem dítěte je uveden již v Úmluvě o právech dítěte z roku 1989, dle níž by tento zájem měl být hlavním hlediskem všech činností spojených s dětmi. (Matoušek, 2016).

Rodina je základním socializačním činitelem, ale pokud je dítě ohroženo, povinností státu je v rámci zákonných norem zasáhnout. Jednou z důležitých zásad OSPOD je působení na rodiče, snaha vést je k řádné výchově a péči o dítě, což vyplývá z rodičovské zodpovědnosti, kterou má každý rodič, pokud jí není soudem zbavený, není mu odebrána. Jedním z opatření, které může OSPOD použít, je uložení výchovného opatření. To může uložit úřad obce s rozšířenou působností dle zákona o OSPOD (§13 odst. 1), vyžaduje-li to zájem dítěte. Mezi výchovná opatření lze zařadit napomenutí dítěte, rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte. Za součinnosti školy a jiných institucí, které mají na dítě vliv, lze stanovit dohled nad dítětem, udělit zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, nařídít využití odborné poradenské pomoci. Snahou je zabránit působení škodlivých vlivů na dítě. Napomenutí se užívá nejčastěji, jde o nejmírnější opatření, které může být uloženo takřka každému. Toto opatření má charakter preventivní, je zde nutné uvážit, zdali je potřeba nebo se mine účinkem. (Krzysztyniak, Rodina a právo, 2020).

Při vyhodnocování situace dítěte vzniká tzv. IPOD, jedná se o individuální plán ochrany dítěte. Dle Matouška (2016) má úřad obce s rozšířenou působností povinnost IPOD zpracovat, a to na základě hodnocení situace dítěte a jeho rodiny či osob pečujících, měl by být vypracován za pomoci rodiny či osoby pečující, přičemž by se tohoto procesu měli účastnit i odborníci, kteří se na řešení situace podílí.

„IPOD vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny. IPOD obsahuje časový plán pro provádění těchto opatření. IPOD má – pokud je to možné – umožnit setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. IPOD se pravidelně aktualizuje, zejména v situacích, kdy je nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, případně do pěstounské péče.“ (Matoušek, 2016, s. 16)

2 Kurátor pro děti a mládež a proces řešení kriminality dětí a mládeže

Kurátor pro děti a mládež je odborný pracovník na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Pomocí metod sociální práce činí opatření, která mají zamezit vzniku a šíření sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.

Tato agenda, spadající do úseku sociálně-právní ochrany, která se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., je povětšinou nazývána sociální prací, kterou vykonává sociální pracovník. V tomto případě ji vykonává kurátor pro děti a mládež, který vykonává tzv. sociální kuratelu, působí na úřadech obcí s rozšířenou působností a je tedy zařazen do úseku sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Konkrétněji bývají tito pracovníci zařazeni na úsek sociální prevence. Nejčastěji pracují s dětmi, které potřebují zvýšenou pozornost; jde o děti, které zanedbávají školní docházku, pokouší se experimentovat s návykovými látkami nebo je v horším případě již zneužívají, žijí se prostitucí, která ohrožuje více je samotné než jejich okolí, spáchaly provinění nebo čin, který by se jinak považoval za trestný, případně vícekrát spáchali přestupek nebo jinak ohrožují společnost a její soužití, tím pádem vedou nemravný způsob života. Též může jít o děti, které se s rizikovými osobami „pouze“ stýkají. (Novotná 2009).

Kurátor je garantem návaznosti služeb při vstupu mladého člověka do další etapy života. Je primárně sociálním pracovníkem a jeho nejvyšším cílem je tedy zajistit pro dítě řádný vývoj a řádnou výchovu. U dospívajících se kurátor zaměřuje na přípravu na samostatný život, tzn. bydlení, případně další vzdělání, pokud by mělo dítě zájem, případně zaměstnání, kde by dítě mělo zájem pracovat po dosažení zletilosti nebo poté, co dokončí školu. Zvláštní pozornost věnuje dětem, které se nacházejí v zařízení ústavní péče, tak, aby bylo schopno vrátit se k rodině, případně řeší jiné umístění než v ústavním zařízení. (Metodická příručka pro kurátory pro děti a mládež MPSV 2016).

Dle zákona má kurátor právo dát podnět nebo i návrh k soudu, který následně ukládá vhodná opatření, a to buď přímo dítěti, případně rodiči či osobě, která má dítě na starost a je za něj zodpovědná. Pro dítě nebo pro rodiče a pečující osoby zprostředkovává odbornou pomoc, např. psychologické poradenství, individuální, skupinovou či rodinnou psychoterapii nebo krizovou pomoc, kupříkladu pokud je zapotřebí umístit dítě na pobyt výchovné péče nebo ambulantní či pobytové služby v důsledku experimentů nebo

v horším případě přímo užívání návykových látek. Sleduje, jak dítě tráví svůj volný čas a pomáhá odstraňovat problémy, které by mohly souviset s nežádoucím chováním, může například zprostředkovat odborné vyšetření dítěte, u kterého se vyskytuje nějaký negativní jev v jeho chování.

Při výkonu své práce spolupracuje kurátor se školami a dalšími školskými zařízeními včetně různých poraden, např. poradnou pro závislosti, s psychiatrickými léčebnami, se středisky výchovné péče, s poradenskými a klinickými psychology, krizovými centry, domy na půl cesty a různými dalšími neziskovými organizacemi, které, v kooperaci s Policií ČR, státními zástupci, s Probační a mediační službou a se soudy, poskytují pomoc mládeži propuštěné z výkonu ústavní a ochranné výchovy nebo z výkonu trestního opatření odnětí svobody nepodmíněně, případně mládeži bez funkčního rodinného zázemí. Matoušek (2007) také uvádí, že z důvodu vysokého počtu případů se kurátoři často nemohou intenzivně věnovat dětem a jejich rodinám, a proto je v takových případech odkazují na zařízení, která mají možnost se svým klientům důkladně věnovat, přičemž kurátor celou situaci monitoruje.

Kurátor děti navštěvuje v jejich přirozeném prostředí, nejčastěji se jedná o místo, kde dítě trvale žije a má své zázemí, je s dítětem v osobním kontaktu, což je pro navázání spolupráce s dítětem ideální, také je v přímém kontaktu s osobou, která je za výchovu dítěte zodpovědná, a dále s osobami, které se na výchově podílejí. Důležitá je též spolupráce s institucemi, které pravidelně přichází s dítětem do osobního styku.

Kurátor pracuje taktéž s pojmem ohrožené dítě. Za ohrožené dítě se považuje dítě, u něhož je ohrožen jeho příznivý vývoj a je ohrožena řádná výchova dle definice zákona č. 359/1999 Sb. o OSPOD. Dále se věnuje dětem, které spáchaly čin, který by byl jinak trestný, a dětem nad patnáct let, které opakovaně spáchaly přestupek, případně jiné provinění dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže (§2, odst. 1). Pro účely soudu vypracovává zprávu o poměrech dítěte a jeho rodiny, účastní se soudu a navrhuje vhodná opatření. Pokud dojde k přestupkovému řízení, účastní se ústního jednání s Policií a s dítětem. Pokud je to zapotřebí, spolupracuje s probační a mediační službou. U dětí, které jsou starší patnácti let a mají uložený trest výkonu odnětí svobody nepodmíněně nebo jsou ve výkonu zabezpečovací detence, kurátor mládež pravidelně navštěvuje a projednává s pracovníky zařízení možné odborné přípravy na budoucí

povolání v rámci výkonu trestu. Kurátor má také možnost se vyjádřit se k podmíněnému propuštění. Spolupracuje s dítětem, s pracovníky vazební věznice nebo ústavu zabezpečovací detence a s rodinou na případném vzdělání, případně zaměstnání dítěte po jeho propuštění.

Na začátku spolupráce je potřeba sestavit individuální plán ochrany dítěte, tzv. IPOD, sloužící pro práci s dítětem a rodinou. Tento bod je zcela zásadní a ovlivňuje celý proces řešení problému. Během tohoto procesu se pracovník detailně věnuje problematice daného případu a více mu porozumí, u individuálních plánů pro ochranu dítěte je potřeba dbát na to, že každý jedinec má své individuální potřeby, které se u každého liší. Individuální plán je tvořen společně kurátorem a rodinou s dítětem (dále jen „klienti“). Jde o proces, při kterém jsou stanoveny postupy a konkrétní kroky, jakým způsobem bude vzniklá situace vyřešena, je stanoven „návod“, jak dosáhnout změn k lepšímu. Na procesu vytváření individuálního plánu se musí podílet osoby pečující, dítě a další odborníci. Měl by být zpracován do jednoho měsíce od zařazení dítěte do evidence a měl by být pravidelně aktualizován. Klíčový je důraz na setrvání dítěte v rodině. (Matoušek, 2016).

Kurátor svoji profesi vykonává dle určitých zásad. Zákon o sociálně – právní ochraně dětí má tyto zásady ukotveny v souladu s ustanovením § 9a odst. 2 ZSPOD: *„opatření sociálně-právní ochrany musí být zvolena tak, aby na sebe navazovala a vzájemně se ovlivňovala. Při výkonu a realizaci opatření mají přednost ta, která zabezpečí řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí a není-li to možné v náhradním rodinném prostředí; při tom se postupuje s využitím metod sociální práce a postupů odpovídajících současným vědeckým poznatkům.“* (§ 9a odst. 2 ZSPOD).

Jedna ze základních zásad celého procesu je ochrana a naplnění nejlepšího zájmu dítěte, proto je důležité, aby kurátor konkrétní situaci správně definoval; řešení by mělo být takové, aby co nejméně zasahovalo do práv a svobod dítěte. Posoudit nejlepší zájem dítěte není vůbec snadné, existují dva hlavní faktory, na které je potřeba pohlížet. Prvním faktorem je identifikace všech práv a zájmů dítěte, které jsou danou situací ohroženy, druhým pak mezi nimi najít rovnováhu. Metodická příručka pro kurátory uvádí tyto klíčové oblasti:

- názor dítěte;

- identita dítěte;
- zachování rodinného prostředí a vazeb dítěte s jeho přirozeným prostředím;
- zajištění péče, ochrany a bezpečí dítěte;
- situace zvláštní zranitelnosti dítěte (např. zdravotní postižení dítěte; příslušnost dítěte k jazykové, kulturní, etnické či národnostní menšině; státní občanství dítěte; sexuální orientace dítěte apod.);
- právo dítěte na zdraví;
- právo dítěte na vzdělání. (Metodická příručka MPSV 2016)

Důležité je též pracovat s dětmi individuálně, protože každé dítě má jiné potřeby a problémy nejsou vždy stejné. Aby bylo mezi těmito zájmy dosaženo rovnováhy, je důležitý tzv. princip proporcionality (přiměřenosti), ze kterého dále vycházejí určité požadavky, kterými jsou vhodnost, potřebnost a přiměřenost v užším smyslu. Vhodnost znamená, že je objektivně identifikován zájem dítěte, který se bude sledovat a dopomůže k řešení situace, potřebností se rozumí zvážení všech prostředků, které opatření přináší, přičemž by mělo docházet k co nejmírnějšímu a nejméně omezujícímu zásahu do dalších zájmů dítěte. Přiměřenost v užším smyslu je poměřování užitku, který konkrétní opatření dítěti přinese. Takové opatření by mělo být nastaveno tak, aby užitek přijatého opatření převýšil případné omezení dítěte z opatření plynoucí. (Metodická příručka MPSV 2016). Velice důležité je také zapojení dítěte a jeho rodiny. Dítě má právo se ke své situaci vyjádřit, přístup vůči dítěti by měl být partnerský, dítě by nemělo nabýt pocitu, že je jen dalším klientem v řadě. Dalšími zásadami jsou zásada přiměřenosti a zásada subsidiarity. Tato zásada říká, že v nezbytně nutné míře je možné provést zásah do osobní i právní sféry proti vůli dítěte i jeho rodiny, je nicméně důležité, aby šlo o co nejmírnější a nejméně omezující opatření. U této zásady je důležitý princip nejméně omezujícího prostředí, který je založen na tom, aby bylo co nejméně zasaženo do práv dítěte, která má garantována Úmluvou o právech dítěte. Proto mají přednost taková opatření, která jsou přijata v přirozeném prostředí dítěte a nemají donucovací charakter. Pokud však ani opatření s donucovacím efektem nejsou účinná a ohrožení dítěte stále přetrvává, je nutno odebrat dítě z rodiny. Prvotní snahou je v takovém případě zajistit náhradní rodinnou péči, umístění do ústavní výchovy by mělo být až posledním řešením. (Metodická příručka, 2016).

Cílem sociální kurately je kladné působení na dítě a jeho rodinu a přijímání takových opatření, kterými lze dosáhnout odstranění nebo alespoň zmírnění negativních jevů a vlivů.

3 Instituce a jejich role při práci s rizikovými dětmi a mládeží

Kurátor spolupracuje s mnoha institucemi, mezi které patří Policie ČR, Probační a mediační služba, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (např. diagnostický a výchovný ústav, střediska výchovné péče), i s různými neziskovými organizacemi. Kurátoři však s danými službami nespolupracují přímo, vystupují spíše v roli manažerů, kteří služby doporučují a koordinují další spolupráci dané instituce s rodinou.

Policie ČR

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR definuje policii jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který slouží veřejnosti, jejím úkolem je chránit bezpečnost osob, majetku, a také veřejný pořádek. Úkoly plní na základě trestního řádu, působí na území České republiky, pokud zákon nestanoví jinak. Policie ČR je podřízena Ministerstvu vnitra.

Policie pracuje s dětmi v duchu preventivním, jejím úkolem je předejít vzniku deviantního chování, a to za pomoci preventivních programů ve spolupráci se školami, přes tzv. preventisty. Firstová (2014) uvádí, že by preventisté měli přicházet do pravidelného kontaktu se školskými zařízeními, a to ideálně začátkem školního roku, kdy je nejlepší dohodnout formu spolupráce. Prevence je poskytována ve formě preventivních aktivit jako jsou přednášky nebo různé besedy se školním kolektivem, a to v rámci celé republiky. Je velmi důležité mezi dětmi a mládeží rozšířit právní vědomí.

Policie ČR ale nepracuje s dětmi a mládeží pouze v oblasti prevence, nýbrž i v oblasti delikventního chování, které již vzniklo, v řešení již proběhlé trestné činnosti. Ve většině případů se PČR snaží navázat spolupráci s probační a mediační službou.

3.1 Probační a mediační služba

Probační služba a mediační služba (dále jen PMS) funguje na základě zákona č. 257/2000 Sb.

Pojem probace je odvozen z latinského slova probare – zkoušet, ověřovat, dohlížet. U PMS ČR se jedná o dohled pracovníka. Dle zákona č. 257/2000 Sb. o PMS se mezi hlavní činnosti probační služby řadí zajištění a organizace dohledu probačního

pracovníka u uložených alternativních trestů a opatření, jedná se o podmíněný trest s dohledem, trest obecně prospěšných prací, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody spojené s dohledem, trest zákazu vstupu na sportovní a jiné společenské akce, propuštění z ochranného léčení, které je také spojené s dohledem, a též trest domácího vězení.

Mediační služba neboli tzv. mediace je souhrnné označení pro dobrovolné přímé osobní setkání oběti činu a jeho pachatele za účasti mediátora. Štern (2010) uvádí, že smyslem této činnosti je mimosoudní vyrovnání a případné urovnání vztahů, dále také případné odstranění příčin, které vedly pachatele ke spáchání trestného činu. Také může jít o přípravu podkladů pro státního zástupce a soudce. Pokud není mediace možná, může PMS uskutečnit jiné aktivity, které mohou spor urovnat (Štern, 2010).

V případě, kdy se mladistvý dostane do konfliktu se zákonem, se může obrátit na pracovníky probační a mediační služby. Této službě může využít i rodina mladistvého, osoby o dítě pečující, a samozřejmě i osoba, která byla trestným činem zasažena (může se jednat o oběť), dále také škola, státní zástupce, soud, policie, případně kurátoři pro děti a mládež. Na PMS se tak může obrátit v podstatě každý, kdo má s mladistvým a jeho konáním co do činění. Dle zákona č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě se dětem a mládeži poskytuje zvláštní péče, přičemž se jedná hlavně o ochranu jejich práv za pomoci sociálních a terapeutických programů. U mladistvých i dětí je primární snahou situaci řešit formou mediace, kdy se konflikt řeší mimosoudně, klíčová je v tomto případě domluva mezi pachatelem a obětí. V případě spáchání trestného činu mladistvým policie většinou informuje PMS o zahájení trestního stíhání, PMS může totiž situaci začít řešit včas spolu s pachatelem. Jedná-li se tedy např. o čin spojený s ničením majetku, PMS jedná o náhradu škody s osobou, které újma vznikla, a může projednat příslušná opatření s pachatelem, k čemuž soud následně může přihlédnout. Během mediace jsou doporučovány vhodné programy jak pro mladistvého, tak pro jeho rodinu. Pokud však k soudu dojde, je mladistvému většinou uložen trest výchovného charakteru, a to dohled probačního úředníka nebo obecně prospěšné práce. Vztah PMS k dětem je obdobný jako k mládeži s tím rozdílem, že s dětmi povětšinou řeší výchovné problémy. Není ovšem výjimkou, že děti páchají trestnou činnost stejně tak jako mládež. (Probační a mediační služba 2022).

Tato služba pracuje na základě určitých cílů, mezi něž řadíme integraci pachatele zpět do společnosti, dále pak participaci poškozeného, kdy jde o snahu zapojit poškozeného do vlastního odškodnění, aby se u něj obnovil pocit, že se může cítit v bezpečí, a aby měl důvod věřit ve spravedlnost. V neposlední řadě jde o ochranu společnosti, snahou je účinně řešit konfliktní situace během trestního řízení, a to za pomoci použití alternativních trestů a opatření.

3.2 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

K ústavní péči se přistupuje v případě, je-li výchova dítěte ohrožena, není-li mu poskytována řádná péče a je ohrožen jeho vývoj, nebo také v případě, pokud se rodiče z nějakého důvodu nechtějí nebo nemohou o dítě starat. Dětem a mládeži s rizikovým chováním je ústavní výchova nařízena soudně na návrh OSPOD poté, co soud zjistí poměry v rodině. Ústavní výchova může být nařízena pouze nezletilému dítěti a v určitých případech může být prodloužena o jeden rok po dovršení zletilosti. Řídí se zákonem č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (dále jen zákon č. 109).

Slomek (2010) uvádí, že k návrhu ústavní výchovy ze strany rodičů dochází nejčastěji z důvodu zanedbávání péče o dítě, neschopnosti se o dítě starat a také asociálního chování rodičů. Ze strany dětí a mládeže se jedná nejčastěji o nějakou formu protiprávního jednání, ať už jde o útěky z domova, zanedbávání povinné školní docházky, zneužívání návykových látek nebo nerespektování autorit, převážně rodičů.

Vedle ústavní výchovy existuje také ochranná výchova. Ta může být stejně jako výchova ústavní uložena na základě zákona č. 218/2003 Sb., ale na rozdíl od ní není podrobněji upravena občanským zákoníkem. Zeman (2009) uvádí, že se jedná o nejpřísnější opatření, se kterým souvisí větší množství povinností pro jedince, kterému je uložena. Toto opatření je nejčastěji uloženo dětem ve věku od 12 do 15 let, které spáchaly trestný čin, za který by jim byl jinak udělen výjimečný trest, dále mladistvým ve věku mezi 15 a 18 let, kdy se předpokládá, že tento trest bude mít větší účinek než trest odnětí svobody.

Dle zákona č. 109 řadíme mezi zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy diagnostický ústav, výchovný ústav, dětský domov a dětský domov se školou. Tyto instituce poskytují péči dětem, které mají nařízenou ústavní výchovou či ochrannou výchovu, kterou jinak provádí osoby za ně zodpovědné. Zařízení se dělí na pobytová a ambulantní. Při pobytové formě jsou děti ubytovány přímo v daném zařízení, při formě ambulantní do zařízení docházejí. Děti jsou do těchto zařízení umístěny vždy na základě soudního rozhodnutí, a to buď v důsledku předběžného opatření nebo nařízené ústavní výchovy či uložení ochranné výchovy dle zákona č. 109/2002 Sb.

Pro práci s dětmi je důležitá organizace skupin v daném zařízení. V diagnostickém a výchovném ústavu je organizační jednotkou výchovná skupina, v diagnostickém ústavu se děti dělí do skupin, kde je 4 až 8 členů, ve výchovném ústavu je to minimálně 5 a maximálně 8 dětí. Organizační skupina se v dětském domově nazývá spíše rodinnou skupinou, v dětském domově jde o skupinu 6 až 8 dětí, v dětském domově se školou minimálně 5 a maximálně 8 dětí. Děti se do skupin nerozdělují dle pohlaví ale spíše z hlediska věku, sourozenci se nerozdělují, pokud to ovšem není nutné.

Diagnostický ústav je školské pobytové zařízení určené dětem s nařízenou ústavní výchovou, případně pro děti sem umístěné na základě předběžného opatření. Zřizovatelem tohoto zařízení je MŠMT. Dle zákona č. 109 trvá takový pobyt dva kalendářní měsíce. Na základě potřeb dítěte plní předmětná instituce tyto úkony: diagnostické, kdy určuje úroveň dítěte na základě pedagogických a psychologických činností; vzdělávací, při níž se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností a cílem je rozvoj osobnosti, která je přiměřená věku a schopnostem; terapeutická, při které se za pomoci pedagogických a psychologických činností napravují poruchy chování dítěte; výchovná a sociální, které se věnují osobnosti dítěte a jeho rodinné situaci; organizační, která souvisí s umístěním dětí do zařízení v územním obvodu diagnostického ústavu i mimo něj; koordinační, jež směřuje k prohloubení a sjednocení odborných postupů v organizaci zařízení. V návaznosti na výše uvedené úkony diagnostický ústav vytvoří diagnostickou zprávu, na jejímž základě jsou navrženy specifické výchovné a vzdělávací potřeby dítěte. Černíková (2005) uvádí, že při dalším umístění dětí do dalších zařízení jsou zohledněny jejich specifické vývojové, výchovné a vzdělávací potřeby.

Dětský domov pečuje též o děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou, neposkytuje však péči na základě zjištěné závažné poruchy chování. Cílovou skupinou jsou převážně děti od 3 do maximálně 18 let, které nemají rodiče nebo se o ně rodiče nechtějí nebo neumějí starat. Hlavním úkolem dětského domova je vychovávat a vzdělávat, všechny ostatní funkce zajišťuje sociální pracovníce. Děti jsou vzdělávány ve školách, které nejsou součástí domova. (Sociální práce 2022).

Obdobné zařízení jako je dětský domov je dětský domov se školou, kde děti, na rozdíl od klasického dětského domova, navštěvují i školu, která je sloučená s domovem. V klasickém domově docházejí děti do školy, která se nachází v blízkosti domova, ale není s domovem spojena. Dalším rozdílem je fakt, že do tohoto zařízení jsou umisťovány děti s nařízenou ústavní výchovou, tj. děti s poruchou chování nebo s uloženou ochrannou výchovou. V tomto případě se jedná o děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud u dítěte přetrvávají výchovné problémy, není schopno se vzdělávat na střední škole a nedokáže uzavřít pracovní-právní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu. (Sociální práce, 2022).

Dalším z popisovaných zařízení je výchovný ústav. Do tohoto zařízení jsou umisťovány děti starší 15 let, výjimečně též děti od 12 let věku (v případě, že dítě nelze umístit jinde z důvodu závažnosti jeho poruchy chování), vykazující závažnou poruchu chování a mající nařízenou ústavní výchovu. Při takovýchto typech zařízení je zřízena i základní škola a ve výjimečných případech při nich může být zřízena i škola střední. Stejně jako v diagnostickém ústavu jsou zde tvořeny výchovné skupiny, přičemž jedna skupina čítá 5 až 8 členů. V celém výchovném ústavu lze zřídit nejvíce 6 výchovných skupin. V tomto zařízení jsou klienti připravováni pro výkon svého budoucího povolání zajištěním povinné školní docházky na základní škole a následným dohledem při studiu střední školy a případně vyššího vzdělání. Jsou zde naplňovány výchovné, vzdělávací a sociální funkce. Výchovný ústav se, stejně jako diagnostický ústav, řídí zákonem č. 109/2009 Sb. a je dále upravován vyhláškou č. 438/2006 Sb. (Vavrysová, 2018).

Služba středisek výchovné péče má několik forem, zákon č. 109/2009 je členěn na ambulantní, celodenní, internátní (ta však může mít délku trvání jen 8 týdnů) a terénní. Klienti jsou rozděleni do výchovných skupin, ať již se jedná o formu, kdy jsou klienti v zařízení celý den, nebo o internátní formu. Tyto skupiny mohou být v zařízení

3 a v jedné skupině je 6 až 8 klientů. Tato střediska poskytují poradenskou a terapeutickou péči rodinám a dětem. Vavrysová (2018) uvádí, že se toto středisko věnuje dětem, které jsou ohroženy vznikem poruch chování anebo se u nich již projevují náznaky poruch chování, dále také dětem, u nichž se vyskytují určité negativní jevy v jejich sociálním vývoji. Toto zařízení je ze zákona určeno jen osobám do 26 let s podmínkou soustavné přípravy na budoucí povolání. V neposlední řadě se zaměřuje na osoby zodpovědné za výchovu a také příslušné pedagogické pracovníky. O zařazení do tohoto zařízení také rozhoduje soud v rámci výchovného opatření.

Neziskové organizace

Kurátoři spolupracují taktéž s rozličnými neziskovými organizacemi, jejichž počet se liší dle místa působnosti, avšak s neziskovými organizacemi spolupracuje spíše rodina než kurátor samotný. Kurátor rodině doporučí konkrétní organizace, popřípadě je kontaktuje, zda jsou kompetentní rodině pomoci. Seznam spolupracujících neziskovek se liší dle místa působnosti kurátora. Neziskovky jsou doporučovány na základě problému, se kterým se rodina potýká. Jednou z neziskových organizací, kterou kurátor doporučuje, je sanace rodiny. Tato služba rodinu provádí a pomáhá jí zvládat její problémy.

4 Kriminalita

Na samém začátku čtvrté kapitoly této práce je nutno definovat pojem kriminalita. Slovo kriminalita je odvozeno z latinského *crimen* = *zločin*. Kriminalitu můžeme definovat jako chování, při němž jsou porušeny normy, konkrétně normy trestního práva. Jde o nežádoucí chování, které je regulováno trestním právem. Osoba, která se dopouští kriminality, se dopouští protiprávního jednání, to znamená jednání v rozporu s právními normami. Toto jednání lze nazvat dvěma způsoby, a to porušení právní povinnosti a nesplnění právní povinnosti. Širším pojmem kriminality je delikvence, Netolická (2012) definuje delikvenci jako činnost, při níž jsou porušeny nejen právní normy, ale také normy společenské. Ten, kdo se dopouští delikvence, je nazýván delikventem. Delikt se dělí na soukromoprávní delikty, jde např. o způsobení škody nebo bezdůvodné obohacení, dále na správní delikty, jedná se o přestupky, a další správní delikty, dále trestní delikty, které se dělí na trestné činy a provinění. Do skupiny deliktů patří i disciplinární delikty, které se týkají soudců a státních zástupců.

Tato práce je však primárně zaměřena na trestní delikty, které se, jak je uvedeno výše, dělí na provinění a trestné činy. Provinění je trestný čin, který spáchal mladistvý. Trestný čin je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a vykazuje znaky v zákoně uvedené. (Trestní zákoník 40/2009). Trestné činy se dělí na přečiny, kdy se jedná o všechny nedbalostní a úmyslné trestné činy, které vykazují znaky uvedené v zákoně, a na zločiny, kdy se jedná o všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny. Jde o závažné úmyslné trestné činy, pro které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Dalším důležitým pojmem souvisejícím s trestnými činy je zavinění, které může být úmyslné nebo z nedbalosti. V případě úmyslného zavinění rozlišujeme úmysl přímý a úmysl nepřímý. Přímý úmysl se vyznačuje tím, že pachatel úmyslně poruší nebo ohrozí zákonem chráněný zájem (nebo tak má v úmyslu učinit), přičemž nezáleží na tom, zda se mu takový čin povede. Nepřímý úmysl označuje situaci, kdy si je pachatel vědom, že svým jednáním může způsobit ohrožení zákonem chráněného zájmu, a pro případ, že pachatel skutečně cokoli zaviní, byl s touto skutečností srozuměn. Nedbalost zákon rozlišuje vědomou a nevědomou. Trestní zákon uvádí, že v případě nedbalosti vědomé si byl pachatel vědom, že může porušit či ohrozit zákonem chráněný zájem, ale spoléhal,

a to bez přiměřených důvodů, že takové porušení či ohrožení nezpůsobí. Nedbalost nevědomá označuje situaci, při níž pachatel prokazatelně nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zákonem chráněný zájem, ač to vzhledem k okolnostem vědět mohl a měl.

U kriminality dětí a mládeže je důležité identifikovat příčiny a podmínky pro vznik takového kriminálního jednání. Firstová (2014) uvádí, že pro výklad příčin kriminality mládeže je potřeba brát na zřetel konkrétní dispozice jednotlivce, které mohou dané faktory ovlivnit. Tyto faktory jsou povětšinou provázány a navzájem se ovlivňují.

Kriminalitu vědecky zkoumá kriminologie. Širším pojmem pro kriminalitu je delikvence, která zahrnuje jak porušování právních norem, tak norem společenských.

V České republice je hranice trestní odpovědnost stanovena od 15 let, ale do 18 let je mládež souzena dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Trestní odpovědnost je odpovědnost za spáchání trestného činu, soud poté stanoví, jaké jednání je trestné. Aby byla osoba trestně odpovědná, musí kromě věku splnit určité podmínky jako je přičetnost, u mladistvých kromě toho dostatečnou rozumovou a mravní vyspělost. Děti, které nejsou starší 15 let, nejsou trestně odpovědné, avšak spáchají-li trestný čin, může jim být v občansko-správním řízení dle trestního zákona uložen tzv. výjimečný trest, kdy se jedná o ochrannou výchovu, kterou však smí uložit pouze soud. (Firstová 2014).

Děti a mladiství se nejčastěji dopouští delikvence, kde se porušují právní i společenské normy, podle stupně závažnosti činu toto chování rozdělujeme na disociální, asociální a antisociální. Disociální chování je nepřiměřené, nespolečenské chování, jehož projevy jsou krátkodobé, přičemž jde o chování za hranicí pravidel, které ale bezprostředně neohrožuje okolí - lze sem zařadit přestupky proti školnímu řádu, jako například kázeňské přestupky ve škole, neposlušnost, vzdorovitost, negativismus a lži. Asociální chování je v rozporu s morálkou a sociálními normami, u tohoto druhu chování jde především o alkoholismus, záškoláctví, toxikomanií, útěky, toulky, tabakismus, demonstrativní sebepoškozování, gamblerství, ale též prostituci. Antisociální chování je závažné protispolečenské chování, které zahrnuje veškerou trestnou činnost jako jsou krádeže, loupeže, vandalství, sexuální delikty, zabítí i vraždy. (Netolická, 2012).

Dětská kriminalita se v některých ohledech od kriminality mladistvých odlišuje. Mezi znaky dětské kriminality řadíme skupinovitost, malá připravenost, činy jsou páčány převážně spontánně, akce často nebývají plánované a připravené, jde převážně o činy proti majetku, ale i o činy spojené s drogovou problematikou. V případě této skupiny se s násilnými činy setkáváme málokdy. V současné době dochází k rozvoji tzv. dětských gangů, kdy se děti se shlukují a páchají trestnou činnost ve větších skupinách.

4.1 Současná kriminalita dětí a mládeže

Mezi nejčastější fenomény kriminality dětí a mládeže patří zneužívání návykových látek, záškoláctví, prostituce a útěky z domova, mezi další delikty řadíme násilí proti jednotlivci či skupině, opilství a výtržnictví, neoprávněné užívání motorového vozidla, rozkrádání, vandalismus a gamblerství.

V současnosti se část kriminálního chování přesouvá do online prostředí, jde především o kyberstalking, kyberšikanu či flaming (poškození dobrého jména formou šíření nepravdivých informací) (Kabíček, 2014).

V posledních letech dochází v kriminalitě mladých lidí k prohlubování tendencí let předchozích. Především je třeba zmínit stále větší vliv virtuální reality na páčání sociálních přečinů, a to ve dvou směrech – jednak se tento typ simulace stává inspiračním zdrojem a prostředkem k rozšiřování oblasti domněle normálního chování (virtuální realita často postrádá zábrany, dává průchod agresivním způsobům řešení životních situací a zbavuje některé oblasti lidského chování intimity – např. sexualita, jakož i vytváření nevhodných postojů v různých segmentech sociálního života – např. rasismus, xenofobie, šíření nepravdivých informací, obsahuje též různé nebezpečné návody a aktivizační pobídky), jednak se virtuální svět, který se stále více a více stává součástí světa reálného, stává místem, ve kterém se odehrávají často velmi agresivní a záludné způsoby poškození a zraňování spoluobčanů (např. šikanování, vydírání, vyhrožování) s často závažnými důsledky. (MVČR, 2018).

„Struktura skutků, kterých se děti a mladiství nejčastěji dopouštějí, je v obou kategoriích téměř totožná. Výrazněji se liší pouze v oblasti krádeží věcí z automobilů

a krádeži motorových vozidel. Děti se častěji dopouštějí krádeži věci z automobilů (děti - 27 % skutků z majetkové trestné činnosti; mladiství - 20 % skutků z majetkové trestné činnosti), mladiství se častěji dopouštějí krádeži motorových vozidel (děti - 5 %; mladiství - 12 %). Dalšími často páchanými skutky jsou: krádeže vloupáním do ostatních objektů (děti - 11 %; mladiství - 13 %), krádeže v jiných objektech (děti - 8 %; mladiství - 9 %), krádeže vloupáním do obchodů, restaurací a kiosků (děti - 5 %; mladiství - 8 %) a krádeže vloupáním do rekreačních objektů (děti - 7 %; mladiství - 6 %).“
(MVČR-online, 2022).

V současné době dětská kriminalita znepokojivě narůstá, což se řadí mezi trendy v kriminalitě dětí. Matoušek (2011) uvádí, že kriminální činy dětí jsou čím dál brutálnější a začínají být organizovanější, v minulosti byla neorganizovanost činů jeden ze základních znaků dětské kriminality. Jedním z důvodů, proč se tak děje, je vyšší psychická vyspělost současných dětí. Proto i veřejnost stále častěji žádá zpřísnění sankcí pro děti. Mezi tyto sankce patří i snížení trestní odpovědnosti.

4.2 Prevence kriminality dětí a mladistvých

Mezi rizikové faktory vzniku delikventního chování patří nedostatek rodičovského dohledu nebo absence disciplíny, špatné fungování rodiny, nevhodné zacházení, nízká náklonnost a vřelost k rodině a problémy rodičů, jako je zneužívání drog, psychopatie a kriminální činnost. Pokud není rodině delikventního adolescenta věnována náležitá pozornost, špatné fungování rodiny bude mít pravděpodobně přetrvávající trend, což ovlivní vyhlídky mládeže na zapojení do systému juvenile justice. (Simons, 2017).

Prevenzi dělíme na primární, sekundární a terciární. Při práci s dětmi a mládeží je klíčové dbát hlavně na prevenci primární, aby se předešlo vzniku rizikového chování. Do této prevence můžeme zahrnout výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity. Těchto aktivit se v některých případech může účastnit i široká veřejnost. Pro děti a mládež se tyto činnosti konají většinou ve škole formou primárních programů, které pořádají většinou neziskové organizace, v Hradci Králové je to například Semiramis, ale také Policie ČR, někdy i školy samotné. Primárně by však v tomto ohledu měla působit rodina. Primární prevence je nejdůležitější, neboť ideální je negativním

jevům předcházet. V posledních letech se prokazuje, že represivní přístup není příliš účinný, jedinci mnohdy jednají v recidivě, nepoučí se ze svých chyb a přečiny páchají stále dokola. Z tohoto důvodu se ve stále větší míře objevuje předcházení kriminality, kdy je delikventnímu chování zabráněno již před jeho zahájením. (Štěchová 2014). Proto vzniká mnoho preventivních programů, které pořádá např. Policie, různé neziskové organizace a škola. Preventivně působí i různá nízkoprahová centra, která mají snahu zaplnit volný čas dětem tak, aby netrávily čas na ulici, nepotulovaly se a neprováděly nelegální činnosti.

Sekundární prevence se zabývá jedinci, u kterých již k určitému selhání došlo, nebylo však příliš závažné. U dětí je možné sledovat míru rizikovosti pomocí predelikventního chování, může jít o záškoláctví, drobné krádeže nebo nerespektování autorit, např. učitele. Takto lze se situací stále pracovat tak, aby nedošlo k závažnějšímu jednání. V případě zjištění určitého protizákonného chování je důležité odklonit jedince od pokračování v takové činnosti. Do sekundární prevence můžeme zahrnout krizovou intervenci poskytovanou rodinám s dětmi či trénink rodin zaměřený na dovednost řešit konflikty, stanovovat si pravidla, naslouchat a odměňovat, dále posilování sociálních dovedností a posilování dovednosti rozhodovat se v náročných situacích.

Terciární prevence spočívá v resocializaci osob, které již spáchaly trestný čin, případně je určena osobám, které se chovají rizikově. Cílovými jedinci jsou odsouzení, primární je snaha o resocializaci jedince, o jeho pracovní uplatnění, případně rekvalifikaci. (Ministerstvo vnitra, prevence kriminality 2022).

5 Výzkumné šetření

Empirická část bakalářské práce je založena na kvalitativním šetření, analyzuje a prezentuje data získaná pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru s vybranými kurátory pro děti a mládež na základě jejich zkušeností s prací s dětmi a mládeží, páchající trestnou činností. Tuto metodu jsem zvolila, neboť podle autorů Švaříčka a Šed'ové (2007) poskytuje možnost získat detailnější a komplexnější informace o studovaném jevu.

5.1 Plán výzkumného šetření

Kvalitativní šetření

Nejčastější a nejosvědčenější formou kvalitativního šetření je bezesporu rozhovor. Rozdíl mezi kvalitativním a kvantitativním šetřením je především ve formě práce s daty. Zatímco kvalitativní šetření pracuje s textem, kvantitativní většinou s čísly a grafy. Při kvalitativním šetření jsou používány nejčastěji následující metody: rozhovor, pozorování a rozbor dokumentů. Badatel má za úkol zjistit, jak sami aktéři sociální situaci rozumí a jaké důvody je vedou k jejich chování v jejím rámci. Sociální vědy totiž kvalitativním výzkumem rozumí porozumění dané situaci tak, jak ji vnímají (její) aktéři sociální reality, což lze vyložit jako chápání všech každodenních detailů reality, chápání chování a významu v sociálním kontextu. (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Hendl (2005) tvrdí, že je důležité získat data z hloubkového popisu případu a dalších podrobných informací, proto se pro tuto bakalářskou práci jeví jako nejvíce vhodný.

Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jakou pomoc mohou kurátoři nabídnout dětem a mladistvým, kteří páchají trestnou činností.

Díličními cíli jsou:

- Jaké jsou nejosvědčenější metody, které kurátoři používají při práci s dětmi a mladistvými, kteří páchají trestnou činností?
- Jak se do řešení trestné činnosti dětí a mladistvých zapojuje jejich rodina?

- V jaké roli zde vystupují instituce, které spolupracují s kurátorem?
- Zjistit, zda se do celého procesu zapojují vrstevníci.

Výzkumné otázky a výzkumný problém

Výzkumný problém: Proces řešení trestné činnosti dětí a mladistvých. Jaké možnosti řešení trestné činnosti kurátoři mají?

Pro výzkumné šetření byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- **Hlavní výzkumná otázka (HVO):** Jak probíhá řešení trestné činnosti u dětí a mládeže?
- **Dílčí výzkumná otázka 1 (DVO1):** Jaké metody kurátoři při své práci používají, které z nich jsou nejvíce osvědčené pro práci s dětmi a mládeží?
- **Dílčí výzkumná otázka 2 (DVO2):** Jak se do celého procesu zapojuje rodina?
- **Dílčí výzkumná otázka 3 (DVO3):** Jaký vliv na řešení situace mají spolupracující instituce?
- **Dílčí výzkumná otázka 4 (DVO4):** Jak se do procesu spolupráce zapojují vrstevníci?

Pro uvedení do problematiky bylo stanoveno 8 tazatelských otázek (TO):

- TO1: Za jakých okolností s dětmi a mladistvými začínáte spolupracovat?
- TO2: Co všechno s dětmi a mladistvými řešíte při vašich setkáních?
- TO3: Myslíte si, že spolupráce s vámi je dětem a mladistvým k užitku, a pokud ano, v čem konkrétně?
- TO4: V jakých oblastech spolu pracujete a co v jednotlivých oblastech děláte či řešíte?
- TO5: S jakými problémy se děti a mladiství, kteří páchají trestnou činností, nejčastěji potýkají?
- TO6: Jak dětem a mladistvým nejčastěji pomáháte, s čím konkrétně a jak?
- TO7: Jakého druhu kriminality se nejčastěji dopouštějí děti a jakého mladiství?
- TO8: Pracujete stejně s dětmi i mladistvými, nebo je ve formě spolupráce nějaký rozdíl?
- TO9: Co si myslíte o ústavní výchově, je to adekvátní řešení problémového chování?

K jednotlivým dílčím výzkumným otázkám byly stanoveny 4 tazatelské okruhy, o kterých se kurátoři měli během rozhovoru rozprávět. K těmto tazatelským okruhům byly dále stanoveny případné otázky, kterými bylo možno se doptat, případně se o ně opřít při rozhovoru.

DVO1: Jaké metody kurátoři při své práci používají, které z nich jsou nejvíce osvědčené pro práci s dětmi a mládeží?

- TO1: Metody při práci s dětmi a mládeží
  - Metody, které s dětmi a mladistvými při své práci používáte.
  - Jaké metody používáte?
  - Jakou formou následně s těmito metodami pracujete?
  - Jaké metody jsou vámi nejvíce ověřené a proč?

DVO2: Jak se do celého procesu zapojuje rodina?

- TO2: Spolupráce s rodinou
  - Práce s rodinou.
  - Jakou formou spolupráce pracujete s rodinou?
  - Jak s vámi rodina spolupracuje? Co vám případně pomáhá, aby s vámi rodina spolupracovala?
  - Myslíte si, že je rodina důležitým činitelem při práci s dětmi a mládeží a jejich nápravou, a proč?

DVO3: Jaký vliv na řešení situace mají spolupracující instituce?

- TO3: Spolupráce s institucemi
  - V čem konkrétně spolupracujete?
  - Je spolupráce s těmito organizacemi pro dítě přínosná a v čem konkrétně?

DVO4: Jak se do procesu spolupráce zapojují vrstevníci?

- TO4: Spolupráce s vrstevníky
  - Existuje nějaká spolupráce, popř. jaká?
  - Jakou roli mají vrstevníci v řešení trestné činnosti?

Metoda sběru dat

V rámci kvalitativního šetření se nejčastěji pro sběr dat používá metoda rozhovoru, kdy lze získat nejvíce informací od respondentů. Rozhovor lze definovat jako nestandardizované dotazování respondenta za pomoci několika otevřených otázek. Pomocí rozhovoru jsou zkoumány určité specifické skupiny. Za pomoci otevřených otázek je tazatel schopen porozumět pohledu jiných lidí a umožňuje mu zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě. Existují dva typy rozhovoru. Prvním je polostrukturovaný rozhovor, při kterém jsou předem stanoveny okruhy a otázky. Druhým typem rozhovoru je nestrukturovaný rozhovor, který lze stavět na jediné položené otázce, tazatel dále vychází z informací od respondenta. K realizaci je důležitá tazatelova teoretická znalost zkoumaného prostředí a také příprava témat, ze kterých budou následně vycházet výzkumné otázky. (Švaříček, Šedřová, 2007).

Pro výzkumné šetření, na němž je založena tato práce, byla zvolena metoda hloubkového rozhovoru za pomoci otevřených otázek. Hendl (2005) uvádí, že jde o nejlepší metodu sběru dat, pokud již není možno rozhovor opakovat, a pokud má tazatel málo času se respondentovi věnovat. Z důvodu časového vytížení respondentů nebylo možno všechny rozhovory provést osobně, v těchto případech byly otázky zaslány e-mailovou formou; nevýhodou byla skutečnost, že se respondenti nemohli doptat, jak jsou dané otázky konkrétně zamýšleny. Takto byly otázky zaslány dvěma respondentům, kteří se bohužel, z důvodu časové vytíženosti, nemohli účastnit osobního rozhovoru. Byla jsem s nimi však v kontaktu přes jejich e-mailové adresy a jejich telefonní čísla. S jedním z respondentů proběhl osobní rozhovor v jeho kanceláři, přičemž byl rozhovor zaznamenán na diktafon za použití polostrukturovaného rozhovoru, byly položeny i doplňující otázky. Rozhovory jsou pro potřeby této práce anonymizovány.

5.2 Realizace výzkumného šetření

V důsledku současné situace pandemie covid-19 a dále také časové vytíženosti respondentů nebylo možno všechny rozhovory provést osobně, tudíž jsem se přímo do terénu dostala pouze v rámci dvou rozhovorů. Jeden z nich proběhl přímo v kanceláři jednoho z kurátorů, rozhovor byl nahrán na diktafon, před rozhovorem proběhla dohoda o nahrání rozhovoru a jeho použití při vypracování empirické části bakalářské práce. Souhlas o možnosti nahrávání proběhl ústní podobou, po domluvě s respondentem tento nepožadoval písemnou formu souhlasu. Respondenti byli informováni o účelu rozhovoru pro bakalářskou práci, stejně tak byli informováni o anonymizaci jejich údajů.

Časová vytíženost respondentů nezpůsobila jen problém s průběhem rozhovoru, ale také s poměrně malým výsledným počtem účastníků se respondentů. Celkově bylo osloveno cca 10 respondentů, zpočátku k rozhovoru svolilo 5 z nich, po zaslání otázek však jeden z respondentů přestal komunikovat, a tudíž s ním nebylo možno provést rozhovor. Další pokusy o získání respondentů byly marné a další již k rozhovoru nesvolili.

Výzkumný soubor

Výzkumné šetření bylo realizováno s aktivními kurátory pro děti a mládež, kteří již delší dobu (v rádech let) aktivně působí ve své praxi. Celkem bylo osloveno deset kurátorů a kurátorek, rozhovoru se účastnili pouze čtyři z nich. Respondenti byli osloveni prostřednictvím svého pracovního e-mailu s prosbou o rozhovor na téma „sociální kurátela v souvislosti s kriminalitou dětí a mládeže“, který bude sloužit jako podklad pro empirickou část bakalářské práce.

Kvůli časové vytiženosti a současné situaci způsobené pandemií covid-19 bylo obtížné sehnat respondenty pro rozhovory, bylo osloveno 10 až 15 respondentů, rozhovoru se však nakonec účastnili pouze 4. Kvůli časové vytiženosti se nemohli někteří respondenti účastnit osobního rozhovoru, proto otázky vyplnili po zaslání v elektronické formě a další podrobnější informace poskytli po telefonické domluvě.

Popis respondentů byl získán za pomoci následujících tazatelských otázek (TO)

- TO1: Jak dlouho pracujete jako kurátor?
- TO2: Jak byste stručně definoval práci kurátora?

Respondent 1 (R1): Respondent jako kurátor pracuje 20 let. Svou práci si představuje jako zajímavou, náročnou a zároveň kreativní. Říká: „*nestává se, že by byly dva po sobě jdoucí dny stejné.*“ Práce s lidmi je dle něj hodně specifická, a je potřeba být připraven téměř na vše, protože za vším jsou emoce. Náročnost jeho práce spočívá i v tom, že se často „*nedáří.*“ Velmi vyčerpávající je i postupný nárůst administrativních úkonů, který respondentovi nepřijde vždy přínosný a smysluplný. Práce kurátora je také potřebná, neboť nelze rezignovat na problémy lidí, kteří se dostávají do konfliktu se společnostmi a jejich zákonnými normami.

Respondent 2 (R2): Respondentka jako kurátor pracuje celý svůj profesní život, celkem již 25 let. Smyslem její práce je dle ní ochrana a vedení dětí s poruchami chování, ale také podpora rodičů při jejich výchově.

Respondent 3 (R3): Respondent jako kurátor pracuje 22 let, čtyři roky pracoval v SVP a dva roky v DDÚ. Říká, že při své práci pomáhá dětem překonat krizovou situaci, jmenuje všechny výchovné problémy od neshod s rodiči až po vraždu. Úkolem práce

kurátora je udělat všechno pro to, aby dítě zůstalo u rodiny, aby nebyla nařízena ústavní výchova. Říká, že dobrý kurátor jedná v zájmu dítěte i proti zájmům škol, státních zástupců, rodičů a svých nadřízených.

Respondent 4 (R4): Respondent jako kurátor pracuje více jak 25 let. Říká, že jeho práce spadá pod sociálně-právní ochranu dětí, tudíž jde o dozor nad hájením práv a zájmů dítěte.

5.3 Analýza a interpretace dat

Jedná se o nenumerické organizování sesbíraných dat, data jsou tedy zpracovávána ve formě textu, jedná se o přepisy rozhovorů či záznamy z pozorování během rozhovoru. Cílem kvalitativního výzkumu je odhalení témat, kvalit a vztahů. Při analýze a dále interpretaci dat hledáme vztahy mezi daty a spojujeme je do logických celků. Analýzu provádíme pomocí kódování, kdy si text rozdělíme na části, které mohou představovat slovo, celou větu či odstavec, a každé části přidělíme označení, které pro nás bude daný jev či téma reprezentovat. Na základě takto vzniklých kódů vytvoříme kategorie, v jejichž rámci se dané kódy seskupí na základě podobností, a tak zjišťujeme, co přesně se v našich datech nachází. (Švaříček, Šedřová, 2007).

Kategorie 1: Rozhovor jako nejúčinnější metoda

Kódy: vyhodnocení rodiny, ukládání opatření, osobní pohovor, přímé pozorování klienta, podrobné informace z rozhovoru

Každý z respondentů jmenoval různé metody, které při své práci používá. Mezi tyto metody se řadí vyhodnocení rodiny a na to navazující IPOD, individuální plán ochrany dítěte, dále ukládání opatření ve správním řízení. Všechny tyto metody slouží k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny. Respondent číslo jedna uvádí: „*Vyhodnocení různých aspektů rodiny/dítěte slouží ke zjištění potencionálních nebo bezprostředních ohrožení dítěte a formulování plánu jeho ochrany.*“ Respondentka číslo 2 uvádí ještě metodu kresby, pohovor a také dotazník. Za další důležitou metodu respondenti uvádí sociální šetření, kdy pracovníci OSPODU vstupují přímo do prostředí rodiny, protože mnohdy je lepší vidět věci či situace přímo v prostředí, kde dítě vyrůstá. Kurátoři také

často navštěvují školu, kam dítě chodí, s čímž se pojí další forma práce, a to jsou žádosti o písemné zprávy zainteresovaných odborníků, kterými jsou např. škola, psycholog, psychiatr nebo také spolupracující instituce.

Nejčastější jmenovanou používanou metodou je rozhovor. Tuto metodu jmenovali všichni respondenti jako nejspolehlivější, neboť díky této metodě lze získat největší množství informací a při osobním pohovoru je možné dítě i přímo sledovat, kurátor tak vidí jeho přímé reakce na položené otázky, nebo jak se chová při určitých tématech. Respondentka číslo tři uvádí: „(...) *vidím, jak klient reaguje, jak se vyjadřuje a co mi sděluje.*“ Díky tomu si můžeme odpovědět na dílčí výzkumnou otázku číslo 1: **Jaké metody kurátoři při své práci používají, které jsou pro ně nejvíce osvědčené pro práci s dětmi a mládeží?** Metody, které kurátor používá, jsou již výše zmíněny. Jako nejvíce osvědčená metoda se všem respondentům jevila metoda rozhovoru či osobního pohovoru. Respondent číslo 4 k tématu rozhovoru uvádí: „*tak prostě se s těma klientama můžu dohodnout na tom konsenzu, tzn. na tom společném pohledu na věc a mají na jejich jako změnu, třeba, když ta změna potřeba.*“

Na otázku, jakou formou následně s těmito metodami pracují, respondenti shodně uvedli zpracovávání získaných informací do písemných záznamů, všichni také vytvářejí spis, pokud rodinu přijmou a začínají s ní pracovat, poté následně všechny další získané informace vkládají do založeného spisu.

Kategorie 2: Rodina jako důležitý činitel v životě dítěte

Kódy: zázemí, primární skupina, výchova, přirozené pouto, nutnost spolupráce, spolupracující a nespoupracující rodina

Ze zrealizovaných rozhovorů bylo zjištěno, že rodiny se dělí na dvě skupiny, a to na rodiny spolupracující a nespoupracující. Většina rodin se řadí do spolupracující skupiny, ale nespoupracující rodiny se vyskytují také, respondent číslo 4 uvádí: „*I když samozřejmě jsou i tací, kteří nespoupracují, který jsou tak jako vysazený na ten systém,*

na jakoukoliv intervenci, prostě jsou dotčeni, a to je zlomek rodin jo, nebo zlomek lidí. (...)“

S rodinou se nejčastěji pracuje za pomoci rozhovoru, případně výchovného pohovoru s dítětem. Další formou spolupráce s rodinou je případová konference, kdy se rodina musí aktivně zapojit do řešení vzniklé situace. S rodiči nejčastěji pracuje OSPOD, tedy oddělení sociálně právní ochrany dětí, ke kterému se institut kurátora také řadí.

Tato část je odpovědí na dílčí výzkumnou otázku číslo 2: Jak se do celého procesu zapojuje rodina? Všichni respondenti shodně tvrdí, že rodina se do řešení situace jejich dítěte zapojit musí. Respondent číslo 2 říká: *„(...) pokud se rodina nezapojuje do řešení situace jejich dítěte, je naší povinností tuto skutečnost nahlásit na soud a soud následně koná ve formě ukládání opatření.“* Respondenti shodně uvádí, že každý rodič má přirozené pouto vůči svému dítěti, proto na tento fakt často při své práci spoléhají. Respondent číslo 4 uvádí: *„Ale samozřejmě první radě jakoby apeluje na ty rodiče, že prostě nejrozumnější a nejvýhodnější pro všechny je, abychom si rozuměli, abychom pochopili, že to, co se děje v zájmu jejich dítěte, (...)“* Každý rodič, pokud mu na jeho dítěti záleží, se snaží situaci ve prospěch všech vyřešit, je zde velká snaha o to zabránit ústavní výchově.

K tomuto okruhu je přiřazena jedna z tazatelských otázek ze začátku rozhovorů, jde o otázku: **Co si myslíte o ústavní výchově, je to adekvátní řešení problémového chování?** Všichni 4 respondenti se shodli na tom, že ústavní výchova by měla být poslední řešení, že nejlepší je, aby zůstalo dítě v rodině a aby se pracovalo s celým systémem. Respondent číslo 4 uvádí: *„(...) protože i když to dítě separuje teda toho ústavu, tak se za krátkou dobu jo, nejdéle v 18 zase vrací do té rodiny jo, (...)“*

Kategorie 3: Instituce jako nedílná součást procesu

Kódy: sanace rodiny a další neziskové organizace, kurátor jako manažer, Policie ČR, PMS, zařízení pro výkon ústavní výchovy

Mezi spolupracující instituce respondenti shodně uvádějí školu, mimo ni jmenují i Pedagogicko-psychologickou poradnu a Policii ČR, se kterou spolupracují, pokud dítě

spáchá provinění nebo také trestný čin. K Policii ČR dále přiřazují probační a mediační službu a samozřejmě soudy, ke spolupráci se soudy respondent číslo 3 uvádí: „*V neposlední řadě se účastníme soudních jednání. Je naší povinností se vyjádřit k rozsudku soudu.*“. Pokud je dítě umístěno do ústavního zařízení jako je diagnostický ústav, výchovný ústav a také dětský domov se školou ale i klasický dětský domov je povinností kurátora dítě jednou za tři měsíce navštívit. Respondent číslo 4 uvádí: „*Ze zákona musíme navštívit dítě jednou za 3 měsíce, jo, v tom ústavním zařízení.*“. Respondentka číslo 3 uvádí ke spolupráci s institucemi toto: „*Spolupráce s institucemi bývá důležitá. Nejčastěji spolupracuji se školami, dále se středisky výchovné péče – pohovory s dětmi dobrovolné pobyty. Dále s PČR, soudy, přestupkovými komisemi. Významná je rovněž spolupráce s Probační a mediační službou, kdy dětem i jejich rodičům vysvětlují, že navázání spolupráce s PMS je pro ně prospěšné a žádoucí. Častá je spolupráce s psychology, dětskými psychiatry. Někdy bývá do rodin zapojena služba sanace rodiny, péče o duševní zdraví aj.*“

Jak respondenti uvedli, spolupráce s institucemi je při procesu nápravy dítěte velice důležitá, některé z institucí se dítěti mohou věnovat ještě před vznikem nežádoucího chování, některé během pokusů o zastavení nežádoucího chování a další usilují o nápravu jevu, který vznikl na základě nežádoucího chování.

Zde si tedy můžeme zodpovědět dílčí výzkumnou otázku číslo tři: **Jaký vliv na řešení situace mají spolupracující instituce?** Díky proběhlým rozhovorům je možné říci, že vliv na řešení situace mají instituce veliký, bez jejich spoluúčasti by nebylo možno situaci dítěte a jeho rodiny řešit, a protože kurátor samotný situaci vyřešit plně nedokáže, je nezbytná součinnost institucí i rodiny, zejména však dítěte samotného. Respondent číslo 4 uvádí: „*my jsme jako takový možná víc manažeři.*“ Kurátoři samotní s některými institucemi vůbec nespolupracují, jen instituci rodině doporučí, případně domluví osobní schůzku, konzultaci. Respondent číslo 4 uvádí: „*My máme na starost jakoby to propojení těch služeb tak, aby bylo efektivní, jo, každá služba si dělá to svoje, a my jsme ti, kteří prostě se díváme, jako z vrchu na ten systém tak, aby byl propojený, fungoval.*“ Některé instituce jako sanace rodiny rodině pomáhají od základů, jak se o děti starat až po pomoc se sestavením rozpočtu rodiny, to znamená, že jsou nedílnou součástí procesu nápravy rodiny.

Kategorie 4: Vrstevníci a jejich minimální zapojování

Kódy: mlčenlivost, kamarádi, křivé svědčení, neochota spolupracovat, vliv, druhá strana barikády

Na základě zrealizovaných rozhovorů bylo zjištěno, že kurátoři ve své praxi s vrstevníky spolupracují minimálně, respondent číslo 3 uvádí: „*NE! Mlčenlivost nedovoluje spolupracovat s vrstevníky klientů kurátora pro mládež.*“ Dále všichni shodně uvádějí, že práce s vrstevníky by byla složitá z důvodu nutnosti účasti jejich rodičů, pokud jsou nezletilí. Vrstevníci klientů mají většinou úplně opačný vliv, svádí je k nepravostem. Respondentka číslo 3 uvádí: „*Vrstevníci bývají často právě na opačné straně pomyslné barikády, tedy těmi, kteří „svádí“ kamaráda-ku k nepravostem.*“ S vrstevníky většinou pracuje škola nebo také některá zařízení, kde se pracuje s celým kolektivem, ne s jednotlivcem. Respondent číslo 4 uvádí jako konkrétní zařízení SVP neboli středisko výchovné péče.

Zde si tedy můžeme odpovědět na dílčí výzkumnou otázku číslo 4: **Jak se do procesu spolupráce zapojují vrstevníci?** Vrstevníci se do procesu zapojují pouze jako případní svědci trestných činů.

5.4 Závěr výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké možnosti řešení kriminality dětí a mladistvých mají kurátoři pro děti a mládež. Všichni respondenti se shodli na tom, že práce s dětmi a mladistvými je velice individuální, řešení situace se odvíjí od spáchaného činu, podle stupně závažnosti se každý čin řeší jinak. Proces spolupráce je dlouhý a hodně záleží na tom, jak moc rodina spolupracuje, což zjišťovala dílčí výzkumná otázka číslo 2. Bylo zjištěno, že spolupráce rodiny se odvíjí od postojů rodiny, k dané situaci. Rodiny se snaží spolupracovat, protože mají přirozené pouto ke svému dítěti, samozřejmě se však najdou rodiny, které nespolupracují, těch je však zpravidla zlomek. Možností řešení kriminality je více, je důležité pracovat na nápravě celého rodinného systému, na prvním místě je hlavně zájem dítěte, ukládaná opatření by měla být vůči dítěti co nejméně omezující. Po proběhlých rozhovorech nelze jednoznačně jmenovat řešení, důležitý je proces práce s dítětem. Jde hlavně o snahu nápravy dítěte, aby pochopilo, že to, co dělá, je špatně. Klíčová je snaha zabránit umístění dítěte do ústavní výchovy.

Jednou z dílčích výzkumných otázek bylo zjistit, jaké metody kurátor používá a jaké jsou pro něj nejosvědčenější a proč. Po rozhovorech se všemi respondenty bylo zjištěno, že nejosvědčenější metodou je rozhovor, neboť během rozhovoru je možno zjistit nejvíc informací a je možno získat některé informace i za pomoci pozorování během rozhovoru. Další dílčí výzkumnou otázkou bylo zjistit, jak se do procesu zapojují spolupracující instituce. Výsledkem je, že se do procesu zapojují významně, bez některých institucí by nebylo možné situaci vyřešit ve prospěch všech stran, instituce jsou nedílnou součástí procesu. Poslední dílčí výzkumná otázka se týkala vrstevníků, konkrétně toho, jak moc s nimi kurátor spolupracuje. Z položených otázek bylo zjištěno, že kurátor s vrstevníky nespolečně pracuje, ať již z důvodu mlčenlivosti nebo z důvodu možné nespolečné práce z důvodu „krytí“ kamaráda.

Na začátku rozhovoru bylo kurátorům položeno několik otázek pro uvedení do problematiky a jejich hlubší seznámení s ní, tyto otázky měly též napomoci k vyřešení hlavní výzkumné otázky. Jednou z otázek bylo, jak kurátor dětem a mladistvým pomáhá. Na tuto otázku respondenti většinou odpověděli ve smyslu, že se snaží o to, aby dítě získalo náhled na své chování a pochopilo že to, co dělá, je špatně. Dále se snaží o usměrňování v rámci jeho chování ve vztazích, snaží se mu pomoci zvládat podněty vyvolávající agresivitu, pomoci verbálně zvládat odpovědi v rámci jeho vzteku a napovídá, jak jinak řešit konfliktní i běžné situace. Jeden z respondentů uvedl, že se dítěti snaží pomoci aktivním nasloucháním, to znamená, že vyslechne všechny jeho podněty a tím se snaží vyjít vstříc jeho potřebám. Další otázkou bylo, jak s dětmi začínají spolupracovat, v jakém momentu. Většinou se na kurátory obrací škola, a to většinou z důvodu velké absence ve škole, dále jde o orgány činné v trestním řízení, a to v návaznosti na nějaké provinění, které spáchá dítě či mladistvý, případně může kurátora kontaktovat přímo rodič, a to např. z důvodu nerespektování rodiče, toulání se a dalšího rizikového chování. V neposlední řadě mne zajímalo, jaký má kurátor názor na spolupráci s dětmi a mladistvými, zda je taková spolupráce účinná. U této otázky mi respondenti odpovídali v tom smyslu, že by svou práci nedělali, pokud by nebyli přesvědčeni o tom, že taková spolupráce má nějaký účinek. Ptala jsem se též na problémy, se kterými se nejčastěji děti a mladiství potýkají. Dotazovaní většinou jmenovali problémy typu nízké sebevědomí, problémy ve škole nebo s vrstevníky, absence hodnotového žebříčku, agresivitu, problémy se zvládnutím vzteku, ale také závislost na návykových látkách.

V neposlední řadě mne zajímalo, zda existuje nějaký rozdíl v práci s dětmi a mladistvými, k čemuž mi dotazovaní sdělili, že metoda práce je většinou stejná, liší se forma práce, která se musí vázat k věku dítěte.

Závěr

Při zpracovávání předložené práce jsem se blíže seznámila s tématem sociální kurately, konkrétně s profesí kurátora pro děti a mládež. Teoretická část se zabývá náplní práce kurátora, dále orgánem sociálně právní ochrany dětí, pod kterou kurátor spadá, a čerpá převážně z legislativního rámce, kterým je daná problematika ošetřena. Tato část práce je věnována též tématu kriminality dětí a mladistvých, současné kriminalitě a jejím trendům, a v neposlední řadě prevenci, která je při práci s mládeží klíčová pro to, aby bylo zamezeno už samotnému vzniku rizikového chování.

Při zadávání této práce bylo původním záměrem výzkumné šetření pojmout jako případovou studii, nicméně nebylo možné realizovat rozhovor s vybraným dítětem, byl tedy zvolen jiný způsob výzkumu.

Cílem této práce bylo zanalyzovat proces řešení kriminality u dětí a mladistvých. Řešení kriminality je velice zdoluhavý proces, důležitá je správná komunikace mezi všemi subjekty, které konkrétní případ řeší. Tato práce odkryla specifika dílčí části tohoto procesu, konkrétně úlohu kurately. Téma je však natolik obsáhlé, zejména v kontextu spolupráce s rodinou a s konkrétními informacemi, že se otevírá prostor pro jeho další rozpracování, například v diplomové práci. Předložená práce byla zaměřena zejména na spolupráci dítěte či mladistvého s kurátorem pro děti a mládež, přičemž bylo zjištěno, že nejpoužívanější metodou při takové spolupráci je rozhovor, neboť je v jeho rámci možno získat více informací, zejména na základě pozorování jedince během rozhovoru. Z výsledků práce dále vyšlo najevo, že klíčová je aktivní účast rodiny na tomto procesu a také skutečnost, že úloha institucí je velice důležitá a je podstatné, aby rodina spolupracovala s více než jednou institucí. Zajímavým zjištěním vyplývajícím z praktické části předložené práce je bezesporu fakt, že kurátoři jen zřídka spolupracují s vrstevníky svých klientů, a pokud ano, tak v podstatě výhradně v případech, kdy se vrstevník klienta stal např. očitým svědkem trestného činu spáchaného klientem. Pro splnění cíle práce bylo provedeno několik rozhovorů, které jsou následně podrobeny rozboru, provedena byla také analýza zákonů a metodik pro pochopení problematiky.

Téma práce by bylo vhodné dále rozvinout např. v diplomové práci, která by se podrobněji zabývala samotným procesem řešení kriminality, přičemž by byl empirický

výzkum tentokrát zaměřen na oblast institucí, které spolupracují s kurátorem, případně by pro účely praktické části práce mohly být provedeny rozhovory se zástupci těchto institucí. Možné by bylo samozřejmě i podrobné zkoumání jednoho konkrétního řešeného případu, pouze však za podmínky, že by klient byl ochoten spolupracovat a poskytnou smysluplný rozhovor, který by bylo možno analyzovat.

Seznam literatury

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 256. ISBN 978-80-7380-138-0.

DIBLÍKOVÁ, Simona. *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v praxi: (vybrané výstupy z dotazníkového šetření)*. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 9, s. 213-217. ISSN 1213-5313.

FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 215. ISBN 978-80-7380-521-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HURYCHOVÁ, Lucie. *Představení švýcarské úpravy soudnictví ve věcech mládeže*. *Trestněprávní revue*. 2019, roč. 18, č. 5, s. 109-114. ISSN 1213-5313.

JELÍNKOVÁ, Marika. *Výkon činnosti sociálního kurátora. Listy sociální práce: informační a odborný časopis (nejen) pro sociální pracovníky*. 2017, roč. 5, č. 12, s. 19-20. ISSN 2336-2332.

KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-793-4.

KRZYSZTYNIAK, Katarzyna. Ukládání napomenutí a dohledu podle zákona o sociálněprávní ochraně dětí. *Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. 2020, roč. 22, č. 6, s. 9-13. ISSN 1212-866X.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.

NETOLICKÁ, Danuše. Kriminalita dětí a mládeže. *Metodický portál: Články* [online]. 26. 08. 2012, [cit. 2022-04-02]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/16439/KRIMINALITA-DETI-A-MLADEZE.html>>. ISSN 1802-4785.

MATOUŠEK, Oldřich. PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 166 s. ISBN 978-80-246-3336-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. s. 184. ISBN 978-80-7367-310-9.

MORAVCOVÁ, Eva, PODANÁ, Zuzana, BURIÁNEK, Jiří a kol. *Delikvence mládeže. Trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. s. 231. ISBN 978-80-7387-860-3.

SIMONS, Inge, et al. A program of family-centered care for adolescents in short-term stay groups of juvenile justice institutions. *Child & Adolescent Psychiatry & Mental Health*. 2017, vol. 11, p. 1-8. ISSN 1753-2000.

SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta. VEČERKA, Kazimír. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2014. ISBN 978-80-7338-140-0.

ŠVARÍČEK, Roman. ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. s. 377. ISBN 978-80-7367-313-0.

VAVRYSOVÁ, Lucie. *Rizikové aktivity, depresivita a vybrané osobnostní rysy u českých adolescentů z dětských domovů se školou a z výchovných ústavů*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5426-9.

ZEMAN, Petr, Simona DIBLÍKOVÁ, Petr KOTULAN a Jiří VLACH. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-081-6.

Elektronické zdroje

Dětský domov se školou a základní škola Kostelec nad Orlicí | *DDŠ a ZŠ Kostelec nad Orlicí* [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.ddskostelec.cz/soubor/vnitri-rad-2021-22/>

Home - PMS - Probační a mediační služba PMS – Probační a mediační služba. *Home - PMS - Probační a mediační služba PMS – Probační a mediační služba* [online]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/>

Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Rozbor situace v oblasti péče o delikventní mládež - *Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní*

strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2022 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 06.04.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-rozbor-situace-v-oblasti-pace-o-delikventi-mladez.aspx>

Odborný článek: *Kriminalita dětí a mládeže. Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/N/16439/KRIMINALITA-DETI-A-MLADEZE.html>

Prevence kriminality - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 02.03.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality>

Republikový výbor pro prevenci kriminality - *Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2022 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 06.04.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

40/2009 Sb. Trestní zákoník. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 08.12.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 05.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

257/2000 Sb. Zákon o Probační a mediační službě. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 05.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

273/2008 Sb. Zákon o Policii ČR. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 02.04.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Příloha A

Přepis rozhovoru s respondentem číslo 4.

Jak dlouho pracujete jako kurátor?

Asi 25 let.

Jak byste stručně definoval svou práci?

No, je to je to vlastně jsem si tak je to sociálněprávní ochrana dětí, tzn. jako hájení práv. Jakoby dozor nad hájením práv dítěte. Jo, a práv a zájmu dítěte.

Za jakých okolností s těmi dětmi a mladistvými začínáte pracovat?

No tak začínám s nima pracovat buď, když se na mě obrátí policie, tzn. že v rámci jejich provinění jo, a když se tomu říkalo trestní stíhání, jo a nebo vlastně trestný čin, ne tak mé stíhání to je i dneska, ale dřív to byl trestný čin dneska to je provinění jo, takže, když se, když se obrátí policie, tak to dítě provedl jakoby ten trestný čin, potom potom je procházím u soudu, jo, když ten ne, když to provinění dostane k soudu jo, takže, kdyby 1, takže to je taková oficiální, taková institucionální pomoc, druhá institucionální pomoc je, když se na mě obrací škola, jo, když nechodí ty děti do školy a při kontaktu s rodinou není možný provést nápravu nebo jo, napravit tu věc, tak prostě na mě obrací škola a nebo se na mě obrací rodiče, jo, že nezvládne zvládají prostě svého potomka, že neposlouchá nechodí do školy, nerespektuje, a tak. To jsou takový ty oblasti ani kdy kdy prostě se, kdy prostě se dostane do života, jestli jo, mladistvých a nezletilých.

Co těmi dětmi a mladistvými řešíte při vašich, jako když se setkáte?

Co s nimi řeším? Co je špatně, co se stalo, co se stalo a co je špatně a jak by to mělo být.

Myslíte si, že je ta spolupráce k užtku dětem a mladistvým?

Myslím si, že jo, no, kdybych tak nebyl přesvědčen, tak bych tu práci nedělal.

Jak nejčastěji dětem pomáháte?

Heleďte se takže, nejčastěji dětem pomáhám rozhovorem. Tzn. aktivním naslouchání aktivním zájmem o jejich osobou. Aktivním zájmem o jejich problémy. A k tomu využívám otevřené otázky. Především. Nejen to, někdy uzavřené ale a jo, já nevím prostě, to se nedá

přece říct, jak jim pomáhá jako jo, tak jaký. Prostě jde o to, já to řeknu lidově jo. Jde o to při setkání s klientem. Odvézt ten, nejlepší možný taneček, tzn. pokud umíte lidem naslouchat, pokud umíte jakoby lidem víc vstříc v jejich potřebách. Tak to je jako možná maximum, co můžete udělat. Rozhodně nejste schopná žít jejich život za ně. A rozhodně si nemůžeme dovolit jim lízt do těch životů svým způsobem, že jim říkáte, co mají a nemají dělat.

Pracujete stejně jak s dětmi a mladistvými nebo je v té formě spolupráce nějaký rozdíl?

Metoda může být stejná, její forma se však mění s ohledem na věk a rozumovou vyspělost konkrétního dítěte.

S jakými problémy se děti a mladiství, kteří páchají trestnou činnost nejčastěji potýkají?

Nedostatečný výchovný vliv rodičů, absence opravdových zájmů, neschopnost navazovat vhodné vrstevnické vztahy, nutnost upozornit na sebe nevhodným způsobem, citová plochost. Problémy v rodině, škole, s vrstevníky a s vlastním sebevědomím. Nemají stanoven hodnotový žebříček, agresivita, návykové látky včetně léků. A tak bych mohl jmenovat do nekonečna, je hodně problémů, se kterými se můžou potýkat.

Co si myslíte o ústavní výchově, je to adekvátní řešení problémového chování?

Současný trend společenský takovej, že se snaží o to, aby to bylo co nejméně ústavních výchov, protože ústavní výchova zpravidla jakoby neřeší jakoby problémy těch dětí. Nicméně jsou situace, kdy to pro to dítě je jediné možné řešení jo, protože, pokud to dítě jakoby se nedaří jako socializovat, je deliktní, je prostě je třeba kombinace, výchovné poruchy a psychiatrické prostě tak, jako jsou děti, kdy prostě fakt jako není jiná cesta, anebo ty rodiče to nemají a třeba se, než nesežene, já nevím, pěstounská rodina jo, tak, tak prostě jakoby ten ústav někdy jakoby jediný řešení, ale určitě není ideální a dobrý. A na druhou stranu někdy je to v daném období možná to nejlepší pro dítě, jo, i to platí jako jo, takže samozřejmě ústavní výchova čím méně tím lépe jo, protože je dobře, když to dítě zůstane v rodině a pracuje se svým rodinným systémem. Jo, je lepší, pokud to jen trochu jde, aby dítě zůstalo rodině a pracovalo se s tím celým systémem tak, aby v tomu dítěti v tom systému bylo dobře, protože i když to dítě separuje teda toho ústavu, tak se za krátkou dobu jo, nejdéle v 18 zase vrací do té rodiny jo, a pokud prostě se tam jakoby de facto

nepracuje na tom, aby se ty vztahy udržovali a byly funkční, tak prostě to dítě se prakticky, že jo, se ty vazby přetrhají, takže důležitý, aby zůstalo to dítě, pokud možno v rodině a v té ústavní výchově bylo co možná nejkratší dobu. Dříve tomu tak nebylo jo. To je ten trend tý novely jo, toho zákona o sociálněprávní ochraně. A úplně jinýho způsobu a přístupu práce.

Jaké metody při své práci používáte.

Metody tak jako to je prostě jako podívejte se něco kurátora dělám. Skoro 30 let jo, tak prostě, no tak metodu, kterou používám je rozhovor s klienty. Jako já žádná jiná metoda mě jako nenapadá. Samozřejmě jakoby ten rozhovor je zasahuju kontextu prostě po zákonných norem, který prostě jsou platný. A který prostě tím, jak je nahlížím. A jak jím rozumím, tak prostě se s těma klientama můžu dohodnout na tom konsenzu, tzn. na tom společným pohledu na věc a mají na jejich jako změnu, třeba, když ta změna potřeba.

Vrstevníci

Víte celé středisko výchovné péče. Tak středisko výchovné péče má tzv. skupinu. V uvozovkách, a to je ta vrstevnická skupina, kde terapeut pracuje s celou skupinou, je to speciální pedagog a ten tu skupinu vede. Ta skupina je uzavřená, tzn. že tam může být maximální počet členů, tuším 14. A nedá se do ní nastoupit v průběhu, v průběhu setkávání té jedné skupiny, protože ten jeden běh tý skupiny je ucelen zhruba v jednom půlroce. Když se začne skupina, tak setkávání, tuším každý týden nebo 1× za 14 dní, teď nevím přesně.

Rodina

Když se vám práce podaří, tak spolupracují, a když ta práce nepodaří, tak nespolupracují, jo, tzn. pokud rodina s váma udělá kontakt, a ta rodina vás zhodnotí jako člověka, kterej prostě jim nemá co dát. Tak nespolupracují. A pokud prostě jo, a takhle, není to vždycky, když nespolupracuje rodina, není to vždycky případ, že to děláte špatně samozřejmě tak není jo, ale je potřeba se nad tím zamyslet. A, takže prostě rodiny spolupracují a co se týká, když prostě to dítě udělá provinění, anebo prostě nebo provinění jako trestnej čin. A je třeba trestně stíhaný, tak samozřejmě jako jako se dostane do soukolí toho systému jo, nebo těch zákonných norem, život, který jsou vymahatelný. Tak prostě samozřejmě jako musí spolupracovat, jo, protože prostě je to jejich zájmu, takže. I, když samozřejmě jsou i tací, kteří nespolupracují, který jsou tak jako vysazený na ten systém na na

jakoukoliv intervenci, že prostě jsou dotčeny, a to je zlomek rodin jo, nebo zlomek lidí. Zlomek klientů, který jsou takovýhle jako zakopaný pozici, a i s tím se dá pracovat. Takže, dá se říct, že prostě jo. Co se týká školy, samozřejmě prostě, když nespolupracují, tak já i třeba moji povinností, když to, když to, když nespolupracují a je to proti zájmu dítěte, tak prostě samozřejmě využíváme třeba návrhu soudu na výchovný opatření, jsme povinni potom uvědomit soud, když je ta situace z našeho pohledu neřešitelná, a to dítě to ohrožuje. To, že ta situace neřešitelná, tak mi to prostě musíme říct, řešit tím to jakoby dáme na vědomí soudu a ten pak třeba koná. Jo, a uvědomujeme zpravidla soud a státní zastupitelství obě instituce. I když se to týká třeba jen nachození do školy nebo neomluvených hodin. Ale samozřejmě první radě, jako by apeluje na ty rodiče, že prostě nejrozumnější a nejvýhodnější pro všechny je, abychom si rozuměli, abychom pochopili, že to, co se děje v zájmu jejich dítěte, což prostě jako de facto by měl být pro rodiče objekt jejich největšího zájmu a v jejich lásky, že jo, protože každé rodič má přirozený pouto lásky ke svému dítěti, akorát prostě každý rodič projevuje třeba jiným způsobem, měl někdo prostě jako, jako je se víc dětem věnuje některéj míň, ale prostě to pouto tam je a jde o to prostě jakoby na tu notu jako uhodit, aby prostě se to jako probudilo, aby se to pojmenovalo, aby se prostě řeklo, o co jde, v čem je ta pomoc dítěti, a tak dál.

Instituce

Policie České republiky, pedagogicko psychologická poradna, středisko výchovné, sanační služba rodiny, když to dítě umístíme do ústavu, takže ústavy, dětské domovy.

Probační a mediační služba

Probační a mediační služba pracuje s klientem po své linii, jo, takže ta spolupráce není, i když teďka jakoby ono je méně těch provinění, a takže teďka prostě třeba já jsem osobně probační mediační službou třeba 2 roky nepracovali, ale teďka zrovna tam mám od nich jako zakázku na jednoho klienta, takže tam prostě ta spolupráce bude jo, takže určitě tam probační mediační služba patří. Tak probační a mediační služba, takže prostě probační služba zpravidla jakoby žádá informace jako požádá si zprávu, zprávu o poměrech klienta, aby se, aby si ho sama zasadila tak, aby prostě volila ty nejefektivnější způsoby, nápravy spolupráce, aby to prostě bylo prospěšný pro klienta i třeba pro tu oběť nebo ne oběť ale poškozenýho, protože oběť zase jako to je je zase poradna pro oběti trestných činů, že.

Policie České republiky

Tak tam se účastním ze zákona je to daný, že musím být přítomen u výslechu, u dítěte mladšího 18 let tzn. u nezletilých mladistvých.

Zařízení pro výkon ústavní výchovy.

Tam ze zákona musíme navštívit dítě jednou za 3 měsíce, jo, v tom ústavním zařízení. No, no tak vlastně tam, že jo, tam jsou ty individuální plány, ty tam se prostě hodnotí na těch schůzkách se ty plány plní, jestli je i ten klient připravovaný na výstup z toho zařízení a na samostatný život. A podobně.

Neziskové organizace.

Je to samý jako ta tam prostě tam je to o tom, že my jsme spíš takový, aby se tomu rozuměla, my jsme jako takový možná víc manažeři než ta saska. Saska chodí do rodin a jakoby dělá na konkrétních plánech, doučování dětí, to třeba my neděláme sociálka, jo, doučování dětí, sestavování rozpočtu, způsob přístupu k dětem v jednotlivých situacích, jo, tak vlastně dělá jako, jako je blíž, jako dělá ta neziskovka dělá v tom terénním poli, jo, ta saska jo, a my jsme ti, kteří prostě jsme zodpovědní za ten proces, aby se dařilo, tzn. že, že jako dohlížíme, aby prostě saska byla, aby prostě docházeli třeba tu policii, nebo aby prostě chodily do školy a neměli ty neomluvené hodiny a podobně. My máme na starost, jako by to propojení těch služeb tak, aby bylo efektivní, jo, každá služba si dělá to svoje, a my jsme ti, kteří prostě se díváme, jako z vrchu na ten systém tak, aby byl propojený, fungoval.